

Strasbūrā, 12.3.2013
COM(2013) 126 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Gatavošanās Eiropas Parlamenta 2014. gada vēlēšanām: priekšlikumi vēlēšanu
demokrātiskai un efektīvai norisei**

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Gatavošanās Eiropas Parlamenta 2014. gada vēlēšanām: priekšlikumi vēlēšanu demokrātiskai un efektīvai norisei

1. IEVADS

Eiropas Parlamenta 2014. gada vēlēšanas būs pirmās, kas notiks pēc Lisabonas līguma spēkā stāšanās. Tās būs jo īpaši svarīgas, ievērojot to, ka Eiropas Savienība sper nozīmīgus soļus ceļā uz patiesu ekonomisko un monetāro savienību, kuras stūrakmens ir demokrātiskā leģitimitāte.

Lisabonas līgums ir stiprinājis Savienības demokrātiskos pamatus. Tas nostiprina ES pilsoņa kā politiskā dalībnieka lomu ES¹, izveidojot stabilu saikni starp pilsoņiem, viņu politisko tiesību īstenošanu un Savienības demokrātisko dzīvi². Lisabonas līgumā ir uzsvērtā Eiropas Parlamenta kā Savienības demokrātiskās pārstāvības asamblejas loma. Turklāt ar pilsoņu iniciatīvas ieviešanu Lisabonas līgums dod ES pilsoņiem iespēju tiešāk un pilnvērtīgāk piedalīties Savienības demokrātiskajā dzīvē³.

Eiropas komisija ir apņēmusies pilnībā izmantot esošos Lisabonas līguma noteikumus, lai turpinātu uzlabot pārredzamību un Eiropas Parlamenta vēlēšanu Eiropas dimensiju, tādējādi nostiprinot ES lēmumu pieņemšanas procesa demokrātisko leģitimitāti un tuvinot šo sistēmu Savienības pilsoņiem. Tas ir īpaši svarīgi, ņemot vērā vajadzīgo rīcību ES līmenī, lai risinātu jautājumus, kas saistīti ar finanšu un valsts parāda krīzi. Tas var būt arī kā pakāpiens ceļā uz turpmākām Līguma reformām, lai stiprinātu Eiropas Savienības kā demokrātiskas organizācijas pamatu.

Pilsoņi Savienības līmenī ir tieši pārstāvēti Eiropas Parlamentā⁴. Pilsoņu institūta nozīme ir vēl vairāk apstiprināta jaunajā Eiropas Parlamenta locekļu definīcijā, proti, "Savienības pilsoņu pārstāvji"⁵ un ne tikai kā "to valstu tautu pārstāvji, kas apvienotas Kopienā"⁶. Tāpat Lisabonas līgums piešķir lielākas pilnvaras Eiropas Parlamentam, konsolidējot tā kā pilntiesīga likumdevēja lomu līdzās Padomei. Pašreiz Eiropas Parlaments pieņem lēmumus par lielāko daļu no ES leģislatīvajiem aktiem, un tam ir tādas pat pilnvaras kā Padomei attiecībā uz visu ES budžetu, bet pieņemot daudzgadu finanšu shēmu, ir nepieciešama Eiropas Parlamenta piekrišana.

¹ Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību (LES) 10. panta 3. punktu "Katram pilsonim ir tiesības piedalīties Savienības demokrātiskajā dzīvē. Lēmumus pieņemt iespējami atklāti un tie cik iespējams ir tuvināti pilsoņiem."

² LES II sadaļa iekļauj ES pilsonību noteikumus par demokrātijas principiem (LES 9. pants) un nostiprina saikni starp pilsonību un demokrātiju (LES 10. un 11. pants).

³ LES 11. panta 4. punkts paredz, ka „Savienības pilsoņi, kuru skaits nav mazāks par vienu miljonu un kas pārstāv ievērojamu dalībvalstu skaitu, var izrādīt iniciatīvu un aicināt Eiropas Komisiju saskaņā ar tās pilnvarām iesniegt atbilstīgu priekšlikumu jautājumos, kuros pēc pilsoņu ieskata Līgumu īstenošanai ir nepieciešams Savienības tiesību akts”.

⁴ LES 10. panta 2. punkts.

⁵ LES 14. panta 2. punkts.

⁶ Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 189. pants.

Savā 2010. gada ziņojumā par Eiropas Parlamenta 2009. gada vēlēšanām⁷ Komisija novērtēja ES tiesību aktu īstenošanu, kā arī pilsoņu līdzdalību un informētību par šīm vēlēšanām un ar tām saistītajām tiesībām. ES 2010. gada ziņojumā “*Likvidējot šķēršļus ES pilsoņu tiesību īstenošanai*”⁸ uzsvēta nepieciešamība palielināt ES pilsoņu informētību par Eiropas Parlamenta vēlēšanām, par viņu tiesībām un par ES politiku ietekmi uz viņu ikdienas dzīvi. Tajā uzsvēta arī nepieciešamība novērst trūkumus Eiropas Parlamenta vēlēšanu kopējo demokrātijas principu piemērošanā un šķēršļus efektīvai vēlēšanu tiesību īstenošanai, ar kuriem saskaras pilsoņi.

Ņemot vērā pastiprināto Eiropas Parlamenta lomu un pilnvaras, ir svarīgi veicināt un pievērst lielāku uzmanību tā locekļu ievēlēšanas procesam.

Eiropas Komisijas priekšsēdētājs Žozē Manuels Barrozu, aicinot pilnībā izveidot padziļinātu un īstu ekonomisko savienību, kas balstīta uz politisku savienību, savā uzrunā “Eiropas Savienība 2012. gadā”⁹ uzsvēra, ka “Ekonomiskās un monetārās savienības ticamība un ilgtspējība ir atkarīga no tās pamatā esošajām iestādēm un politiskās struktūras. Tāpēc ekonomiskā un monetārā savienība rada jautājumu par politisku savienību un Eiropas demokrātiju, kam tā jābalsta”. Ar politisku savienību kā mērķi priekšsēdētājs Barrozu paziņoja par Komisijas apņemšanos veikt konkrētus pasākumus, lai izveidotu Eiropas sabiedrisko telpu, kā arī piedāvāt papildu idejas par to, kā padarīt Eiropas Savienību atvērtāku un demokrātiskāku, uzsākot diskusijas pirms Eiropas Parlamenta 2014. gada vēlēšanām.

Savā 2012. gada 28. novembra paziņojumā “*Plāns padziļinātas un patiesas ekonomiskās un monetārās savienības izveidei. Eiropas debašu sākums*”¹⁰ Komisija ierosināja ieviest “nostiprinātu demokrātisko leģitimitāti un pārskatbaidību” kā būtisku ikvienas Eiropas Savienības reformas sastāvdaļu. Kā tālāk uzsvērts ziņojumā “*Ceļā uz patiesu ekonomisko un monetāro savienību*”, ko sagatavoja Eiropadomes priekšsēdētājs ciešā sadarbībā ar Komisijas, Eurogrupas un Eiropas Centrālās bankas priekšsēdētājiem¹¹, demokrātiskā leģitimitāte un pārskatbaidība ir ļoti svarīga patiesai ekonomiskajai un monetārajai savienībai.

Politiskais dialogs par Eiropas nākotni notiek visā Eiropā un visos līmeņos. Tas ietver virkni dialogu starp Eiropas un dalībvalstu politiķiem un pilsoņiem, kas ir daļa no Eiropas Pilsoņu gada pasākumiem¹². Vairākas šajā procesā izteiktās idejas ir radušās, jo ir vajadzīgs izveidot ciešāku saikni starp ES un tās pilsoņiem.

Integrācijai ir jānotiek paralēli ar leģitimitātes nodrošināšanu. Lielāka demokrātija tieši izriet no vajadzības pēc lielākas institucionālās integrācijas, lai dotu iespēju Eiropas Savienībai iesaistīties pašreizējo globālo problēmu risināšanā. Tādēļ ir steidzami vajadzīgs pastiprināt saikni starp ES pilsoņiem un Savienības demokrātijas procesiem.

Īstenojot priekšsēdētāja Barrozu apņemšanos kā pirmo konkrēto soli padziļināt Eiropas mēroga diskusiju un stiprināt Eiropas Parlamenta vēlēšanu Eiropas dimensiju, šajā

⁷ COM(2010) 605 galīgā redakcija — Ziņojums par Eiropas Parlamenta pārstāvju vēlēšanām (1976. gada Akts ar grozījumiem, kas izdarīti ar Lēmumu 2002/772/EK, Euratom) un par Eiropas Savienības pilsoņu dalību Eiropas Parlamenta vēlēšanās savā dzīvesvietas dalībvalstī (Direktīva 93/109/EK).

⁸ COM(2010) 603 galīgā redakcija.

⁹ Eiropas Parlamenta plenārsēdē Strazbūrā, 2012. gada 12. septembrī, pieejama <http://ec.europa.eu/soteu2012/>.

¹⁰ COM(2012) 777 final/2.

¹¹ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/134069.pdf.

¹² http://ec.europa.eu/european-debate/index_en.htm.

paziņojumā izklāstītas Komisijas iniciatīvas, kuru mērķis ir veicināt pilsoņu dalību Eiropas Parlamenta 2014. gada vēlēšanās un nodrošināt šo vēlēšanu demokrātijas principu ievērošanu. Šim paziņojumam ir pievienots ieteikums ar mērķi stiprināt Eiropas Parlamenta vēlēšanu demokrātisku un efektīvu norisi¹³.

2. EIROPAS PARLAMENTA VĒLĒŠANU DEMOKRĀTISKAS NORISES TURPMĀKA VEICINĀŠANA

Kopumā ES pilsoņi apzinās, cik nozīmīgas ir Eiropas Parlamenta vēlēšanas kā līdzeklis, lai piedalītos Savienības demokrātiskajā dzīvē. Tomēr tie nav informēti par to, kā šīs vēlēšanas ietekmē viņu ikdienas dzīvi, kā arī par viņiem pieejamo politisko izvēli, un tas nelabvēlīgi ietekmē vēlētāju aktivitāti Eiropas Parlamenta vēlēšanās.

- *Gandrīz seši no desmit ES pilsoņiem uzskata, ka balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās ir labākais veids, lai nodrošinātu to, ka ES lēmumu pieņēmēji sadzird viņu viedokli¹⁴.*
- *Vairāk nekā septiņi no desmit ES pilsoņiem uzskata, ka vēlētāju aktivitāte būtu augstāka, ja politiskās partijas visos kampaņu materiālos norādītu ar tām saistīto Eiropas politisko partiju¹⁵.*
- *Vairāk nekā astoņi no desmit ES pilsoņiem pauž uzskatu, ka viņu motivācija balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās paaugstinātos, ja viņi saņemtu plašāku informāciju par Eiropas Parlamentā pārstāvēto partiju un kandidātu programmām, un mērķiem, kā arī par ES ietekmi uz viņu dzīvi un šīm vēlēšanām¹⁶.*
- *Seši no desmit ES pilsoņiem, kas piedalījās sabiedriskajā apspriešanās, būtu motivēti balsot par politisko programmu, kas uzlabotu viņu dzīvi ikdienā, kam seko programma ES ekonomikas stiprināšanai un programma sociālās atšķirības pārvarēšanai ES¹⁷.*

Iepriekš minētās aptaujas liecina, ka ES pilsoņi ir nepārprotami ieinteresēti, lai tiem būtu piedāvāta iespēja izvēlēties nozīmīgus politiskos risinājumus par Eiropas jautājumiem, kas tieši ietekmē viņu dzīvi. Šajā ziņā šķiet, ka vēlētāju aktivitāti Eiropas Parlamenta vēlēšanās negatīvi ietekmē tas, ka dominē valsts mēroga jautājumi, aizēnojot jautājumus, kas skar ES. Kā savā uzrunā "Eiropas Savienība 2012. gadā" uzsvēra Barrozu, politiskās diskusijas pārāk bieži tiek veidotas tā, it kā tās notiktu tikai starp partijām dalībvalstīs. Tādēļ ļoti bieži pastāv reāla atšķirtība starp valsts līmeņa politiskajām partijām un Eiropas politiskajām partijām.

Lai labāk parādītu saikni starp politiskajiem procesiem valstu un ES līmenī, ir svarīgi pilsoņiem padarīt redzamāku saikni starp galvenajām iesaistītajām pusēm. Eiropas politisko partiju stiprināšana un to redzamības palielināšana ir veids kā šo mērķi tieši sasniegt.

Eiropas politiskās partijas kā pārvalstiskie dalībnieki, kuriem ir izšķiroša loma, lai pilsoņu balsis būtu dzirdamas Eiropas līmenī, ir visizdevīgākajā pozīcijā, lai pārvarētu plaisu starp ES politiku un pilsoņiem. Attiecībā uz minēto Lisabonas līgums paredz Eiropas politiskajām

¹³ C (2013) 1303 final.

¹⁴ Eiropas Parlamenta Eurobarometrs EB/EP 77.4, "Divi gadi līdz Eiropas Parlamenta 2014. gada vēlēšanām" Briselē, 2012. gada 20. augustā.

¹⁵ Eurobarometra zibensaptauja 364 par ES pilsoņu vēlēšanu tiesībām - datu vākšana 2012. gada novembrī.

¹⁶ Tas pats.

¹⁷ Sabiedriskā apspriešana "ES pilsoņi — jūsu tiesības, jūsu nākotne", kuru Komisija īstenoja laikposmā no 2012. gada maija līdz septembrim saistībā ar 2013. gada ziņojumu par ES pilsonību.

partijām izšķirošu lomu, uzticot uzdevumu “veicināt Eiropas politiskās apziņas veidošanos un Savienības pilsoņu gribas izteikšanu”¹⁸.

Lai Eiropas līmeņa politiskās partijas varētu pilnībā izpildīt savu uzdevumu, Komisija ir pieņēmusi priekšlikumu regulai par Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu statusu un finansēšanu¹⁹. Šī priekšlikuma mērķis ir nodrošināt to, ka Eiropas politiskās partijas gūst labumu no tā, ka tām ir atpazīstamāks statuss, un regulējums attiecībā uz to finansēšanu ir elastīgāks, pārredzamāks un efektīvāks.

Šis priekšlikums paredz arī Eiropas mēroga partijām veikt visus atbilstošos pasākumus, lai vēlēšanu laikā informētu ES pilsoņus par valsts politisko partiju un to kandidātu piederību Eiropas politiskajām partijām²⁰.

Lai papildus uzsvērtu saikni starp Eiropas mēroga un valstu partijām, Komisija iesaka arī valsts partijām skaidri norādīt savu piederību Eiropas mēroga politiskajām partijām.

Redzamas saiknes izveidošana starp tām valstu partijām, par kurām ES pilsoņi nodod savas balsis, un Eiropas politiskajām partijām, ar kurām ir saistītas valsts partijas, spēcīgi ietekmēs lēmumu pieņemšanas pārredzamību ES. Eiropas politisko partiju redzamības palielināšana visā vēlēšanu procesā, sākot ar vēlēšanu kampaņu līdz vēlēšanu zīmju skaitīšanai, palielinātu to politisko partiju pārskatatbildību, kas piedalās Eiropas Parlamenta vēlēšanu procesā, kā arī vairotu vēlētāju uzticību šim procesam. Tas ļautu pilsoņiem vairāk apzināties savas par valsts partiju nodotās balss ietekmi Eiropas kontekstā.

Ir svarīgi, lai dalībvalstis savās vēlēšanu sistēmās veicinātu un vienkāršotu informācijas sniegšanu vēlētājiem par esošo saikni starp valstu partijām un Eiropas politiskajām partijām. Tajā pašā laikā tām valstu politiskajām partijām, kas piedalās Eiropas Parlamenta vēlēšanās, būtu pirms vēlēšanām sabiedrība jāinformē par savu saikni ar Eiropas politiskajām partijām.

Eiropas Parlamenta vēlēšanas pašreiz notiek dažādās dienās dažādās dalībvalstīs. Tas nostiprina uzskatu, ka Eiropas Parlamenta vēlēšanas ir galvenokārt valstu vēlēšanas un mazina priekšstatu par Eiropas Parlamenta vēlēšanām kā kopēju pasākumu. Vienotas Eiropas vēlēšanu dienas noteikšana un vēlēšanu iecirkņu vienlaicīga slēgšana labāk atspoguļotu pilsoņu kopīgu līdzdalību visā Savienībā kā daļu no pārstāvības demokrātijas, kas ir ES dibināšanas pamatā.

Dalībvalstīm būtu jāvienojas par kopēju Eiropas Parlamenta vēlēšanu dienu un vienlaicīgu vēlēšanu iecirkņu slēgšanu.

¹⁸ LES 10. panta 4. punkts un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 12. panta 2. punkts.

¹⁹ COM(2012) 499 final.

²⁰ Skat. priekšlikuma regulai 17. panta 3. punktu.

3. STIPRĀKA SAIKNE STARP ES PILSOŅU BALSĪM UN KOMISIJAS PRIEKŠSĒDĒTĀJA IEVĒLĒŠANA

Lisabonas līgums nostiprina Eiropas Parlamenta lomu un atbildību attiecībā uz Komisiju: Eiropas Parlaments ievēl Komisijas priekšsēdētāju, pamatojoties uz Eiropadomes priekšlikumu, ņemot vērā Eiropas Parlamenta vēlēšanu rezultātus²¹.

Komisijas priekšsēdētājs ir ES izpildvaras redzamākā persona, un viņš jāizvēlas saskaņā ar skaidru procesu. Katrai politiskajai partijai vēlēšanu laikā būtu jāpaziņo par savu kandidātu Komisijas priekšsēdētāja amatam.

Saskaņā ar Līgumu Eiropas Parlamenta vēlēšanu rezultātiem būtu jābūt svarīgam faktoram, nosakot, kuram no šiem kandidātiem jāklūst par Komisijas priekšsēdētāju²².

Vienam no diviem ES pilsoņiem būtu lielāka motivācija balsot 2014. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanās, ja katra no lielākajām Eiropas politiskajām apvienībām izvirzītu kandidātu Eiropas Komisijas priekšsēdētāja amatam, pamatojoties uz kopīgu programmu²³.

Kā savā uzrunā “Eiropas Savienība 2012. gadā” uzsvēra priekšsēdētājs Barrozu, “Nozīmīgs paņēmieni, kā padziļināt politiskās diskusijas visas Eiropas mērogā, būtu, ja jau 2014. gada [...] paredzētajās Eiropas Parlamenta vēlēšanās Eiropas politiskās partijas izvirzītu kandidātus Komisijas priekšsēdētāja amatam. Tas būtu izšķirīgs solis, vēl konkrētāk iedzīvinot šo vēlēšanu sniegto iespēju veikt eiropesku izvēli.”

Parlamenta 2012. gada 22. novembra rezolūcijā par 2014. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām²⁴ aicināts Eiropas politiskajām partijām izvirzīt kandidātus Komisijas priekšsēdētāja amatam, norādot, ka tiek gaidīts, lai šie kandidāti uzņemtos vadošo lomu parlamenta vēlēšanu kampaņā, jo īpaši personīgi iepazīstinot ar savu programmu visās Savienības dalībvalstīs. Turklāt Eiropas Parlaments uzsvēra, ka ir svarīgi stiprināt gan Eiropas Parlamenta, gan Komisijas politisko leģitimitāti, sasaistot to attiecīgās vēlēšanas tiešāk ar balsotāju izvēli.

Komisijas 2012. gada 28. novembra paziņojumā “Plāns padziļinātas un patiesas ekonomiskās un monetārās sistēmas izveidei. Eiropas debašu sākums”²⁵ uzsvērtā Eiropas politisko partiju kandidāta izvirzīšana Komisijas priekšsēdētāja amatam saistībā ar 2014. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām kā viens no nozīmīgiem pasākumiem, kuru var īstenot, lai veicinātu patiesas Eiropas politiskās vides veidošanos.

²¹ Saskaņā ar LES 17. panta 7. punktu: “Ņemot vērā Eiropas Parlamenta vēlēšanas un pēc atbilstīgas apspriešanās, Eiropadome, pieņemot lēmumu ar kvalificētu balsu vairākumu, piedāvā Eiropas Parlamentam kandidātu Komisijas priekšsēdētāja amatam. Šo kandidātu Eiropas Parlaments ievēl ar savu locekļu balsu vairākumu.” Deklarācijā Nr. 11 attiecībā uz Līguma par Eiropas Savienību 17. panta 6. un 7. punktu noteikts, ka Eiropas Parlaments un Eiropadome ir līdzatbildīgi par Eiropas Komisijas priekšsēdētāja ievēlēšanas procesa veiksmīgu norisi, kā arī sniedz norādes par šajā procesā nepieciešamo apspriešanos.

²² Sk. 21. zemsvītras piezīmi.

²³ Eurobarometra 2012. gada 20. augusta aptauja EB/EP 77.4.

²⁴ Eiropas Parlamenta 2012. gada 22. novembra rezolūcija par Eiropas Parlamenta vēlēšanām 2014. gadā (2012/2829(RSP)).

²⁵ COM(2012) 777 final/2.

Ja Eiropas politiskās partijas un valstu politiskās partijas paziņo savus kandidātus Komisijas priekšsēdētāja amatam un kandidātu programmu saistībā ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām, tad šāda rīcība izveidos konkrētu un redzamu saikni starp ES pilsoņu individuālo balsi attiecībā uz kandidātu dalībai Eiropas Parlamentā un kandidātu Komisijas priekšsēdētāja amatam, kuru atbalsta Eiropas Parlamenta deputāta kandidātu pārstāvošā partija.

Tas palīdzētu ES pilsoņiem labāk izprast, kuru Komisijas priekšsēdētāja amata kandidātu ar savu balsi viņi atbalsta. Tas palielinātu Komisijas priekšsēdētāja leģitimitāti un vispārīgāk — visa ES lēmumu pieņemšanas procesa demokrātisko leģitimitāti. Tas varētu palielināt arī vēlēšanu aktivitāti Eiropas Parlamenta vēlēšanās, stiprinot saikni starp pilsoņu pārstāvju ievēlēšanu un Eiropas izpildvaras vadītāja izvēles un ievēlēšanas procesu. Ja Amerikas Savienotajās Valstīs Kongresa vēlēšanas notiek vienā gadā ar prezidenta vēlēšanām, tad vēlēšanu aktivitāte ir lielāka, salīdzinot ar vēlēšanu aktivitāti starpposma gados, kad tikai aptuveni 40 % balsotāju dodas uz vēlēšanu iecirkņiem.

Politiska rakstura pārraides ļauj vēlētajiem izdarīt uz informāciju balstītu izvēli. Valsts politiskajām partijām būtu jāizmanto šādi līdzekļi, lai sniegtu informāciju par saviem kandidātiem un programmām vidē, kas veicina plašsaziņas līdzekļu plurālismu un atvērtas demokrātiskas diskusijas, kā arī ņemot vērā Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 11. pantu.

4. EIROPAS PARLAMENTA VĒLĒŠANU NORISES TURPMĀKA VEICINĀŠANA, VIENLAIKUS SAMAZINOT DALĪBVALSTU ADMINISTRATĪVO SLOGU

ES tiesību akti paredz, ka ES pilsoņiem, kas dzīvo kādā dalībvalstī, bet nav tās pilsoņi, ir tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās šajā dalībvalstī saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā šīs valsts pilsoņiem²⁶.

Lai garantētu Eiropas Parlamenta vēlēšanu leģitimitāti, Direktīva 93/109/EK paredz procedūras, nodrošinot, ka ES pilsoņi nevar ne balsot, ne kandidēt vienlaikus gan to pilsonības dalībvalstī, gan savā dzīvesvietas valstī vienās un tajās pašās vēlēšanās²⁷.

Komisijas ziņojumā par 2009. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām²⁸ norādītas problēmas šo procedūru piemērošanā. Kā minēts arī 2010. gada ziņojumā par ES pilsonību²⁹, šo procedūru piemērošana bieži var uzlikt pārmērīgu slogu valsts pārvaldes iestādēm, kas ir nesamērīgs, ņemot vērā faktisko vairākkārtējas balsošanas un kandidēšanas problēmas apmēru. Tādēļ Komisija ir paziņojusi par savu nodomu uzlabot šīs procedūras (19. darbība 2010. gada ziņojumā par ES pilsonību).

²⁶ LESD 22. panta 2. punkts un Padomes 1993. gada 6. decembra Direktīva 93/109/EK, ar ko nosaka sīki izstrādātu kārtību balsstiesību un tiesību kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās izmantošanai Savienības pilsoņiem, kas dzīvo dalībvalstī, kuras pilsoņi tie nav (OV L 329, 30.12.1993., 34. lpp.).

²⁷ Mehānisms ietver datu apmaiņu starp dalībvalstīm par ES pilsoņiem, kas iekļauti vēlēšanu sarakstos vai kandidē vēlēšanās dalībvalstī, kurā viņi dzīvo. Pamatojoties uz datiem, ko nosūtījusi dzīvesvietas dalībvalsts, pilsonības dalībvalstij attiecīgie pilsoņi ir jāsvīturo no saviem vēlēšanu sarakstiem (vai citiem līdzekļiem jānovērš viņu piedalīšanās balsošanā vai kandidēšanā).

²⁸ COM(2010) 605 galīgā redakcija.

²⁹ COM(2010) 603 galīgā redakcija.

Ņemot vērā apspriešanos ar dalībvalstu vēlēšanu ekspertiem, Komisija, lai novērstu vairākkārtēju balsošanu, ir sagatavojusi ieteikumus valsts vēlēšanu iestādēm par dažādiem šī mehānisma aspektiem. Šie ieteikumi vienkāršo mehānismu un padara to efektīvāku pārskatāmību novēršanā.

Ieteikums, kas pieņemts vienlaikus ar šo paziņojumu, iesaka dalībvalstīm jo īpaši:

- izveidot vienu kontaktiestādi katrā dalībvalstī, lai atvieglotu datu apmaiņu ar citām dalībvalstīm;
- ņemt vērā atšķirīgos dalībvalstu vēlēšanu grafikus, apmainoties ar datiem;
- sniegt papildu personas datus, kas varētu būt vajadzīgi, lai efektīvāk identificētu ES vēlētajus, kas reģistrēti vēlētajū sarakstos dalībvalstī, kurā tie uzturas.

Tādējādi šie ieteikumi, kas sniegti vēl krietni pirms nākamajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām, var palīdzēt būtiski uzlabot mehānisma ļaunprātīgas izmantošanas novēršanai darbību, padarīt to efektīvāku un mazināt administratīvo slogu.

5. ŠĶĒRŠĻU NOVĒRŠANA ATTIECĪBĀ UZ ES PILSONŪ TIESĪBĀM BALSOT UN VISPĀRĒJO ES PRINCĪPU IEVĒROŠANAS NODROŠINĀŠANA

5.1. To ES pilsonū vēlēšanu tiesību ievērošana, kuri dzīvo kādā citā dalībvalstī, kas nav viņu pilsonības valsts

Komisija 2010. gada ziņojumā par ES pilsonību³⁰ uzsvēra nepieciešamību nodrošināt, ka to ES pilsonū vēlēšanu tiesības, kuri dzīvo dalībvalstī, kas nav viņu pilsonības valsts, ir pilnībā ievērotas visā ES (18. darbība).

Komisija ir novērojusi, ka dažas dalībvalstis pieprasa ES pilsoniem no citām dalībvalstīm izpildīt vēlētajū reģistrācijas nosacījumus papildus tiem nosacījumiem, kas izklāstīti Direktīvā 93/109/EK, ar ko nosaka kārtību balsstiesību un tiesību kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās. Šādi papildu nosacījumi var būt, piemēram, valsts identitātes kartes esība un pienākums atjaunot reģistrāciju pirms katrām Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Komisija arī atzīmēja, ka dažas dalībvalstis, šķiet, pienācīgi neinformē ES pilsonus no citām dalībvalstīm par viņu tiesībām piedalīties Eiropas Parlamenta vēlēšanās.

Pēc 2010. gada ziņojuma par ES pilsonību pieņemšanas Komisija uzsāka dialogu ar attiecīgajām dalībvalstīm, lai nodrošinātu, ka ES pilsoni, kuri dzīvo citā dalībvalstī, kas nav viņu pilsonības valsts, var piedalīties Eiropas Parlamenta vēlēšanās saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā attiecīgās valsts pilsoni saskaņā ar ES tiesību aktiem.

Šā dialoga rezultātā vairākas dalībvalstis izdarīja grozījumus savos tiesību aktos vai paziņoja par grozījumiem ar mērķi panākt savu tiesību aktu atbilstību ES tiesību aktu prasībām³¹.

³⁰ COM(2010) 603 galīgā redakcija.

³¹ Kipra, Polija un Rumānija ir pieņēmušas jaunus tiesību aktus; Čehijas Republika, Ungārija, Lietuva, Slovākija un Slovēnija paziņoja par grozījumiem savos tiesību aktos, kas stāsies spēkā līdz 2014. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām; Bulgārija un Malta nesen ir pieņēmušas jaunus tiesību aktus, kuri pašreiz tiek analizēti. Igaunija un Latvija sniedza pietiekamus paskaidrojumus attiecībā uz savu tiesību aktu atbilstību ES tiesību aktiem.

Komisija kontaktējas ar šīm dalībvalstīm, lai nodrošinātu, ka ES pilsoņu vēlēšanu tiesības ir pilnībā spēkā visā ES, tostarp, vajadzības gadījumā uzsākot pārkāpumu procedūras saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 258. pantu.

5.2. Eiropas vēlēšanu vispārējo principu ievērošanas nodrošināšana

Organizējot Eiropas Parlamenta vēlēšanas, visām dalībvalstīm ir jāievēro konkrēti vispārējie principi: vēlēšanas ir vispārējas un tiešas, un balsošana ir brīva un aizklāta³². Šie ES tiesību aktos noteiktie principi cita starpā aizliedz rezultātu publicēšanu vienā dalībvalstī, pirms tiek slēgti vēlēšanu iecirkņi visās dalībvalstīs. Mērķis ir izvairīties no tā, ka ES vēlētāju izvēli ietekmē rezultāti tajās dalībvalstīs, kur vēlēšanu iecirkņi ir jau slēgti, un tādējādi nodrošināt, ka tiek ievērots galvenais brīvas balsošanas principa elements.

Kā izklāstīts 2010. gada ziņojumā par ES pilsonību (17. darbība), Komisija ir veikusi pasākumus, lai nodrošinātu, ka nākamajās Eiropas Parlamenta vēlēšanās šo demokrātijas principu ievēro visā ES. Tādēļ dalībvalstis ir veikušas pasākumus, kas vajadzīgi, lai novērstu konstatētās problēmas³³.

Komisija cieši uzraudzīs pasākumu īstenošanu 2014. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanu laikā, lai nodrošinātu, ka tie ir atbilstīgi un ka vēlēšanu rezultātu oficiālā publicēšana notiek pilnīgā saskaņā ar šo demokrātijas pamatprincipu.

5.3. Atkāpes piešķiršana saskaņā ar LESD 22. panta 2. punktu

LESD 22. panta 2. punktā noteikts, ka ES pilsoņiem, kuri dzīvo dalībvalstī, kas nav viņu pilsonības valsts, ir tiesības piedalīties Eiropas Parlamenta vēlēšanās saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā attiecīgās dalībvalsts pilsoņiem. Tas ļauj arī izdarīt atkāpes no šā noteikuma, ja to attaisno īpaša situācija kādā no dalībvalstīm.

Šāda atkāpe ir sīki izklāstīta Direktīvas 93/109/EK 14. panta 1. punktā. Tā ļauj dalībvalstīm pieprasīt gan vēlētājiem, gan kandidātiem, lai tie būtu uzturējušies attiecīgajā dalībvalstī minimālu termiņu, ja balsstiesīgo iedzīvotāju, kas ir citas dalībvalsts pilsoņi, īpatsvars pārsniedz 20 % no kopējā vēlētāju skaita.

Luksemburga ir vienīgā dalībvalsts, kas atbilst kritērijiem, lai uz to varētu attiecināt šo atkāpi. Tā ir izmantojusi šo atkāpi iepriekšējās vēlēšanās, ierobežojot tiesības balsot un kandidēt tiem ES pilsoņiem, kas nav Luksemburgas pilsoņi, bet kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir Luksemburgā, un kuri ir uzturējušies tās teritorijā vismaz attiecīgi divus un piecus gadus pirms reģistrēšanās.

Saskaņā ar informāciju, ko Luksemburga sniedza Komisijai 2012. gada 31. augustā, kopējais balsstiesīgo Luksemburgā dzīvojošo ES pilsoņu skaits ir 383 485, bet citu dalībvalstu Luksemburgā dzīvojošo balsstiesīgo ES pilsoņu skaits ir 151 126. No tā izriet, ka to ES pilsoņu skaits, kas nav Luksemburgas pilsoņi, ir 39,41 %, to īpatsvaram pārsniedzot 20 % sliekšni. Tādēļ šķiet, ka pamatojums, kas ļauj izmantot atkāpi saskaņā ar LESD 22. panta 2. punktu, joprojām ir spēkā.

³² Vispārējie principi ir izklāstīti 1976. gada aktā par Eiropas Parlamenta locekļu ievēlēšanu vispārējās tiesās vēlēšanās, kas pievienots 1976. gada 20. septembra Lēmumam 76/787/EOTK, EEK, Euratom, kurā jaunākie grozījumi izdarīti ar Padomes Lēmumu 2002/772/EK, Euratom (OV L 283, 21.10.2002., 1. lpp.).

³³ Šajā nolūkā Nīderlande ir izdevusi norādījumus pašvaldību iestādēm.

6. TO ES PILSONU - KANDIDĀTU, KAS NAV ATTIECĪGĀS DALĪBVALSTS PILSONI, DALĪBAS UZLABOŠANA EIROPAS PARLAMENTA VĒLĒŠANĀS: GROZĪJUMU IZDARĪŠANA DIREKTĪVĀ 93/109/EK

Starp dažādiem iemesliem, kas ir pamatā zema vēlēšanu aktivitātei Eiropas Parlamenta vēlēšanās, Komisijas ziņojumā par 2009. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām norādīts, ka tikai neliels skaits no tiem ES pilsoņiem, kuri dzīvo dalībvalstī, kas nav viņu pilsonības dalībvalsts, izmanto savas tiesības kandidēt šajā valstī. 2009. gada vēlēšanās kandidēja tikai 81 pilsonis.

Komisija ir konstatējusi, ka tiem ES pilsoņiem, kuri vēlas kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās dalībvalstī, uz kuru viņi ir pārcēlušies, ir jāizpilda dārgas un apgrūtināšas administratīvās procedūras. Komisija 2010. gada ziņojumā par ES pilsonību paziņoja, ka tā atsāks diskusijas par grozījumu izdarīšanu Direktīvā 93/109/EK, lai vienkāršotu pašreizējās procedūras attiecībā uz ES pilsoņu kandidēšanu, saglabājot Eiropas Parlamenta vēlēšanu leģitimitāti.

Komisijai atsākot diskusijas, Padome 2012. gada 20. decembrī pieņēma Direktīvu 2013/1/ES, ar kuru groza Direktīvu 93/109/EK³⁴, kas cita starpā paredz, ka kandidātiem vairs nav jāiesniedz pierādījumi par to, ka tiem nav liegta iespēja izmantot savas vēlēšanu tiesības savā pilsonības dalībvalstī. Tā vietā viņiem par to būs jāiesniedz apliecinājums, ko jāpārbauda vēlēšanu iestādēm dalībvalstī, kurā viņi dzīvo. Šo vienkāršoto procedūru piemēros 2014. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanās.

7. SECINĀJUMS

Šis – 2013. gads – ir pasludināts par Eiropas Pilsoņu gadu. Tas iezīmē 20. gadus, kopš ES pilsonības izveides ar Māstrihtas līgumu. Plaša spektra pasākumi, konferences un publiskas diskusijas tiek organizētas visā Eiropā Savienības, valstu, reģionālā un vietējā līmenī. Šo pasākumu mērķis ir palielināt ES pilsoņu izpratni par viņu tiesībām saskaņā ar ES tiesību aktiem, tostarp viņu tiesībām piedalīties Savienības demokrātiskajā dzīvē un veicināt viņu aktīvu līdzdalību pilsoniskajos forumos par ES politiku un jautājumiem.

Eiropas pilsoņu gads sniedz labu iespēju galvenokārt uz klausīt Eiropas pilsoņu paustās bažas, kā arī palielināt izpratni par ES politikas taustāmu ietekmi uz viņu dzīvi, lai uzsvērtu viņu ieguldījuma nozīmi ES veidošanā un iesaistītos politiskās diskusijās ar viņiem par Eiropas jautājumiem. Eiropas Pilsoņu gads ir iespēja Savienības pilsoņiem tikt uz klausītiem. Galvenais notikums šī mērķa sasniegšanā ir Eiropas Parlamenta vēlēšanas.

Ņemot vērā 2014. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanas, Komisija uzskata, ka:

- vēlētajiem būtu jāinformē par saikni starp valstu partijām un Eiropas politiskajām partijām pirms Eiropas Parlamenta vēlēšanām un to norises laikā;
- dalībvalstīm būtu jāvienojas par kopēju dienu Eiropas Parlamenta vēlēšanām un vienlaicīgu vēlēšanu iecirkņu slēgšanu.

³⁴ OV L 26, 26.1.2013., 28. lpp.

- katrai Eiropas politiskajai partijai būtu jāizvirza savs kandidāts Eiropas Komisijas priekšsēdētāja amatam;
- valsts partijām būtu jānodrošina, ka to politiska rakstura pārraidēs, ņemot vērā Eiropas Parlamenta vēlēšanas, tiktu sniegta informācija pilsoņiem par šo partiju atbalstīto kandidātu Eiropas Komisijas priekšsēdētāja amatam un šī kandidāta programmu.

Komisija uzskata, ka šie praktiskie ieteikumi, evolucionāri, bet ne revolucionāri, var tikt īstenoti savlaicīgi pirms 2014. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Tie veicinās Eiropas diskusiju uzsākšanu un Eiropas sabiedriskās telpas veidošanu. Tie palīdzēs Eiropai nokļūt valsts mēroga diskusiju centrā visā ES. Tas izveidos platformu nākamajiem soļiem Eiropas integrācijā.